

**UCHWAŁA NR XXV/156/2021
RADY POWIATU W OLEŚNIE**

z dnia 25 marca 2021 r.

w sprawie przyjęcia Specjalistycznego programu profilaktycznego w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim na lata 2021-2025

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i 3a oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920) oraz art. 6 ust. 3 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218), Rada Powiatu w Oleśnie uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim na lata 2021 – 2025, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Powiatu

Ewa Cichoń

Załącznik do uchwały Nr XXV/156/2021
Rady Powiatu w Oleśnie
z dnia 25 marca 2021 r.

**SPECJALISTYCZNY PROGRAM PROFILAKTYCZNY
W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDRAŻANIA PRAWDŁOWYCH
METOD WYCHOWAWCZYCH
W STOSUNKU DO DZIECI W RODZINACH ZAGROŻONYCH
PRZEMOCĄ W RODZINIE
W POWIECIE OLESKIM
NA LATA 2021-2025**

Olesno 2021 rok

Spis treści

WSTĘP.....	3
1. PRAWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU	4
2. ADRESACI PROGRAMU	5
3. RODZINA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZE	6
4. RODZINA DYSFUNKCYJA – ZAGROŻENIE PRZEMOCĄ	8
5. PRZEMOC W RODZINIE	9
6. NASTĘPSTWA PRZEMOCY U DZIECI	11
7. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE OLESKIM ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA.....	12
8. ZASOBY INSTYTUCJONALNE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE POWIATU OLESKIEGO W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.....	15
9. CELE PROGRAMU	16
10. PODSUMOWANIE	19

WSTĘP

Podstawowym i najistotniejszym środowiskiem wychowawczym człowieka jest środowisko rodzinne, w którym dziecko rozwija się fizycznie i psychicznie. Rodzina uczy złożoności ludzkiego życia poprzez codzienne interakcje wszystkich członków do niej należących. Tworzą się w niej określone normy regulujące zachowanie, role i pozycje, wytwarzają się wzajemne wymagania i oczekiwania. W rodzinie dziecko w bezpośrednich kontaktach zdobywa pierwsze doświadczenia, doznaje pierwszych odczuć emocjonalnych, przyswaja wartości, normy, zasady postępowania, uczy się współdziałania i realizowania indywidualnych potrzeb oraz potrzeb grupy.

Zgodnie z kodeksem rodzinnym i opiekuńczym małżonkowie są zobowiązani do współdziałania dla dobra rodziny, którą założyli. Rodzice i dzieci mają obowiązek wzajemnego szacunku i wspierania. Jednak nie we wszystkich rodzinach wymogi te są spełniane. Rodziny biologiczne mogą bowiem stworzyć środowisko niewystarczające dla dziecka, czasem nawet zagrażające. Niektóre dzieci w efekcie zmuszone są wychowywać się w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej, która również nie zawsze zapewnia stabilizację i oparcie.

Rodziny, które żyją w trudnych warunkach socjalnych i ekonomicznych należy wspierać, zwłaszcza rodziców, którzy aktywnie działają na rzecz właściwego zabezpieczenia potrzeb dzieci, tak aby zapewnić w możliwie maksymalnym zakresie odpowiednie warunki życia i rozwoju dla dziecka.

Rola rodzinnego środowiska wychowawczego trwa od urodzenia dziecka do osiągnięcia przez nie samodzielności. Sposób w jaki rodzina pełni swą funkcję wychowawczą oraz skuteczność oddziaływań na dziecko zależą w znacznej mierze od postaw ojca i matki wobec dziecka. To właśnie w rodzinie odbywa się proces kształtowania pojęć moralnych dziecka, jego etycznej i społecznej wrażliwości. Nieprawidłowe postawy rodzicielskie mogą powodować u dziecka brak zaufania do siebie i innych, poczucie osamotnienia i zagubienia. Silna, prawidłowa więź emocjonalna z rodzicami jest podstawowym czynnikiem chroniącym dziecko przed zachowaniami ryzykownymi, takimi jak zażywanie środków psychoaktywnych czy agresja. Zaburzenia więzi emocjonalnej w rodzinie, nieprawidłowości w procesie wychowania i socjalizacji, wywołują, podtrzymują i utrwalają zachowania destrukcyjne. Rodzina powinna stanowić środowisko zapewniające dziecku poczucie bezpieczeństwa, godności i szacunku. Jednym z najczęściej występujących czynników zagrażających prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny jest przemoc.

1. PRAWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 roku wyraża przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Uznaje, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Jednocześnie ma na uwadze, że dziecko ze względu na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową wymaga szczególnej opieki i troski.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka a organy władzy publicznej zobowiązane są do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją, oraz że dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku wskazuje, że pomoc społeczna jest tą dziedziną polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, czyniąc jednocześnie odpowiedzialnymi za organizację pomocy społecznej organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku zawiera preambułę: „Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a szczególnie dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”. Ustawa ponadto wskazuje obowiązek wspierania rodziny

przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Na podstawie tejże ustawy organizacja pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, a także organach administracji rządowej.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na samorząd powiatowy, między innymi, obowiązek opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych, w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, realizując zadania z zakresu pomocy społecznej, oferuje między innymi pomoc ofiarom przemocy w zróżnicowanym zakresie, począwszy od pomocy doradczej i informacyjnej, po pomoc socjalną, prawną i psychologiczną. Działania profilaktyczne, prowadzone na terenie powiatu, mają na celu ograniczenie występowania zachowań przemocowych oraz rozpowszechnienie informacji dotyczących źródeł pomocy dla osób poszkodowanych i zagrożonych występowaniem przemocy.

Istnieje potrzeba wdrożenia w życie programu profilaktycznego, który będzie miał na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

2. ADRESACI PROGRAMU

Aby dzieci mogły żyć w szczęśliwych rodzinach, w atmosferze miłości i akceptacji potrzebna jest współpraca wielu osób, grup społecznych i instytucji wspierających rodziny i dzieci, w tym także chroniących dzieci przed negatywnymi zachowaniami rodziców i opiekunów.

Zatem niniejszy program adresowany jest do:

- 1) rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- 2) rodzin zastępczych sprawujących pieczę nad nieletnimi;
- 3) dzieci wychowujących się w rodzinach zagrożonych przemocą;
- 4) dzieci będących ofiarami przemocy w rodzinie;
- 5) przedstawicieli instytucji i służb wspierających dziecko i rodzinę.

3. RODZINA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZE

Zbigniew Zaborowski definiuje rodzinę jako „grupę naturalną opartą na związkach krwi, małżeństwa lub adopcji”. Jest to grupa o charakterze wspólnoty, której podstawową funkcją jest utrzymanie ciągłości gatunkowej (biologicznej) społeczeństwa, stąd prokreacja jest istotną jej funkcją. Członkowie rodziny powiązani są nie tylko węzłami pokrewieństwa, lecz również związkami prawnymi – ekonomicznymi. Młodzi członkowie tej wspólnoty korzystają z opieki oraz świadczeń materialnych ze strony dorosłych. Zostają przez nich wprowadzeni w świat kultury. W rodzinie dzieci są wdrażane do odpowiednich form zachowania, ich postępowanie podlega ocenie i kontroli z punktu widzenia wzorców i norm uznawanych przez rodziców. Kontrola ta ze względu na więź emocjonalną rodziców z dziećmi i stałe kontakty jest dość silna i trwała.

Według Marii Ziemskiej, funkcje rodziny można rozważać z dwóch punktów widzenia, a mianowicie zadań spełnianych na rzecz społeczeństwa oraz zadań wobec swych członków. Rodzina jest bowiem mikrostrukturą społeczną spełniającą zadania na rzecz makrostruktury, jaką jest społeczeństwo. Można więc powiedzieć, że zaspokaja ona potrzeby ogólnospołeczne. Pełni ona zatem następujące funkcje:

- prokreacyjną – dostarcza nowych członków nie tylko dla własnej grupy, ale i dla całego społeczeństwa;
- produkcyjną – dostarcza społeczeństwu pracowników oraz wzmacnia siły twórcze i wytwórcze;
- usługowo-opiekuńczą – zapewnia wszystkim codzienne usługi (wyżywienie, czystość mieszkania, odzieży itp.) oraz opiekę tym członkom rodziny, którzy nie są w pełni samodzielni wskutek choroby, wieku – jak dzieci i starcy – czy wskutek kalectwa bądź z innych przyczyn;
- socjalizującą – wprowadza w społeczeństwo nowych obywateli, przekazując im język, podstawowe wzory zachowania obowiązujące w danym społeczeństwie, zwyczaje, obyczaje, wprowadza ich w świat wartości moralnych i wartości kultury. Kontroluje przy tym zachowanie swych członków;
- psychohigieniczną – zapewnia ona domownikom poczucie stabilizacji, bezpieczeństwa, równowagę emocjonalną, możliwość wymiany emocjonalnej, a także warunki dla rozwoju osobowości. Rodzina przez wypełnienie tej funkcji przyczynia się do ugruntowania i kultywowania zdrowia psychicznego w społeczeństwie.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem wychowawczym dla jednostki. W ramach funkcjonowania w rodzinie zachodzi proces socjalizacji, czyli nauki funkcjonowania w społeczeństwie poprzez obserwację i naśladowanie starszych osób w rodzinie, lub tych, które posiadają największy autorytet. W sytuacji, gdy osoby będące autorytetem w rodzinie, najczęściej rodzice i osoby starsze, funkcjonują w sposób zaburzony, wykazując zachowania dysfunkcyjne, mogą stanowić zagrożenie dla rozwoju dzieci, które przejmują negatywne wzorce funkcjonowania.

Rodzina, jak każda grupa społeczna opiera swoje funkcjonowanie na pewnych standardach, wzorach i normach regulujących wzajemne stosunki członków rodziny, ich stosunki z innymi grupami i ludźmi. Ze względu na istnienie i przestrzeganie norm przez rodziców można wyróżnić trzy typy rodzin. W pierwszym typie rodziny istnieją szczegółowe normy regulujące zachowanie członków. Odstępstwa od tych norm nie są tolerowane, za ich przekroczenie stosuje się represje. Normy przeważnie są egzekwowane przez głowę rodziny, ojca, który kieruje życiem rodzinnym w sposób autokratyczny. Nie licząc się z potrzebami dzieci wydaje nakazy, zakazy, stosuje ścisłą kontrolę zachowania, wymaga od dzieci szacunku i podporządkowania. W rodzinie panuje porządek, dyscyplina, u której podłoża leży obawa przed sankcjami. Ten sposób wychowania może uformować u dziecka postawy lękowe, nieufność do ludzi, agresywność i egoizm. W drugim typie rodziny dominuje wzajemne zaufanie wśród domowników i życzliwość. Podporządkowanie się normom nosi znamiona świadomej dyscypliny. Rodzice stosują demokratyczny styl kierowania, licząc się z dzieckiem i jego potrzebami, stwarzają mu warunki do przejawiania inicjatywy, częściej posługują się nagrodami niż karami, stosują perswazję oraz pobudzają ambicję i samokontrolę dziecka. Ten typ wychowania umożliwia najlepszy rozwój pociech. W trzecim typie, jeśli istnieją jakieś normy, to są one przekraczane. Łamanie norm jest tolerowane i nie pociąga za sobą konsekwencji. Rodzice przejawiają brak zdecydowania, konsekwencji, czasem odwołują się do dobrej woli, ambicji dzieci, kiedy indziej stosują metodę schlebienia lub przekupywania. Typ ten na skutek nieuporządkowanego życia wewnętrznego, niekonsekwencji rodziców nie formuje u dzieci nawyków i ról społecznych akceptowanych i wymaganych przez środowisko. Osoby w ten sposób wychowane są rozkapryszony, egoistyczne, nieobliczalne w swoich zachciankach. Przeważnie nie szanują swoich rodziców, przejawiając wobec nich postawy niechętnie. Wykazują lekceważący stosunek do obowiązków szkolnych i nauczycieli, nie szanują własnych rzeczy i mienia społecznego. Próby narzucenia im pewnych rygorów wywołują u nich złość, negatywizm, agresję. Dzieci te często są społecznie źle przystosowane do życia w społeczeństwie.

4. RODZINA DYSFUNKCYJA – ZAGROŻENIE PRZEMOCĄ

Źródłem dysfunkcji w rodzinie w znacznym stopniu są dorośli, którzy założyli rodzinę, czyli małżonkowie, rodzice. To właśnie oni jako dojrzały ludzie, podejmują decyzję o założeniu rodziny, tworzą reguły, według których rodzina funkcjonuje, wnoszą swój światopogląd, styl bycia, sposób zachowania się, jak również swoje emocje i sposoby ich okazywania. Odejście rodziców może stanowić wydarzenie traumatyczne dla dziecka.

Przyczyny dysfunkcji mogą być różne, między innymi:

- niewłaściwe wypełnianie obowiązków,
- głęboka patologia,
- porzucenie,
- uzależnienia,
- długotrwałe bezrobocie,
- długotrwała choroba,
- zaniedbywanie dziecka,
- krzywdzenie dziecka.

Czynnikami ryzyka przemocy w rodzinie mogą być:

- izolacja społeczna,
- doświadczenie przez rodziców przemocy w swojej biologicznej rodzinie,
- zaburzone relacje małżeńskie i rodzinne, niedojrzałość emocjonalna, młody wiek rodziców,
- funkcjonowanie rodziny w warunkach długotrwałego stresu społeczno-ekonomicznego,
- znacząca lub całkowita zmiana stylu funkcjonowania rodziny, np. rozwód, śmierć współmałżonka, ciężka choroba,
- niewłaściwe interakcje z dzieckiem,
- niska akceptacja roli rodzicielskiej oraz niski poziom kompetencji rodzicielskich,
- nierealne postrzeganie dziecka i nierealne oczekiwania wobec dziecka i jego umiejętności,
- cechy dziecka i historia jego rozwoju, np. niechciane dziecko, w tym z jednostkami chorobowymi,
- cechy osobowościowe i problemy psychologiczne rodziców,
- zaburzenia wczesnych kontaktów emocjonalnych z dzieckiem,

- zaburzenia komunikacji interpersonalnej,
- problemy z uzależnieniami,
- cechy strukturalne rodziny, np. wielodzietność, niepełna struktura rodziny.

5. PRZEMOC W RODZINIE

Światowa Organizacja Zdrowie formułuje definicję dla przemocy, zgodnie z którą przemoc to „celowe użycie siły fizycznej, zagrażające lub rzeczywiste, przeciwko sobie, komuś innemu lub przeciwko grupie lub społeczności, co powoduje lub jest prawdopodobne, że spowoduje zranienie, fizyczne uszkodzenie, śmierć, ból psychologiczny, zaburzenie rozwoju lub deprawację”.

Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił, działanie przeciw członkowi bądź członkom rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkodę. Zgodnie z Ustawą o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. przemoc w rodzinie należy rozumieć jako „jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Pospiszyl definiuje przemoc w rodzinie jako „wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą wolność jednostki lub przyczyniające się do jej fizycznej lub/i psychicznej szkody wykraczające poza społeczne wzory stosunków międzyludzkich”.

W polskim ustawodawstwie przemoc w rodzinie jest przestępstwem. Definicja przemocy domowej według Kodeksu Karnego: „Art. 207. § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Z powyższej definicji możemy wyróżnić następujące **rodzaje i formy przemocy**:
 - **przemoc fizyczna** – obejmuje szeroki wachlarz czynności: to nieprzypadkowe bicie, potrząsanie, ciągnięcie za włosy, aż po przypalanie, duszenie, topienie i użycie broni. Jej celem jest wymuszanie na ofierze takiego zachowania, jakiego życzy sobie sprawca. Ten rodzaj przemocy ma wywołać lęk lub stanowić karę za złamanie reguł ustanowionych przez sprawcę;

- **przemoc psychiczna** – to stałe upokarzanie, ciągle zwracanie uwagi, odrzucanie, terroryzowanie, straszenie, izolacja od rówieśników i członków rodziny, umniejszanie wartości działań, myśli czy zdolności, a także powtarzające się nękanie lub śledzenie. Przemoc psychiczna ma na celu pozbawienie ofiary zaufania do siebie i swoich kompetencji w różnych obszarach jej życia. Sprawca może śledzić każdy krok ofiary, kontrolować jej pocztę czy rozmowy telefoniczne, grozić jej, wmawiać, że stanie się coś strasznego, jeśli nie będzie posłuszna; specjalistyczny
- **przemoc seksualna** – obejmuje całe spektrum zachowań: począwszy od niechcianych seksualnych gestów czy uwag, poprzez wymuszanie pożycia seksualnego, aż do fizycznego uszkodzenia genitaliów. Przemoc seksualna najczęściej występuje razem z przemocą fizyczną i psychiczną, choć wszystkie te formy nie muszą występować jednocześnie;
- **przemoc ekonomiczna** – sprawia, że ofiara staje się zależna od sprawcy i szczególnie podatna na przemoc. Przykłady tej przemocy obejmują ograniczenie dostępu do pieniędzy czy informacji o stanie finansowym rodziny, zmuszanie do proszenia o najmniejsze choćby środki, kłamstwa na temat zasobów rodziny, wykradanie pieniędzy, niedopuszczenie do pracy zarobkowej;
- **zaniedbywanie dziecka** - jest formą przemocy, która obejmować może zarówno jego sferę psychiczną, jak i fizyczną. Jest niezaspokojeniem potrzeb dziecka niezbędnych dla jego prawidłowego rozwoju, związanych z odżywianiem, ubraniem, schronieniem, higieną, opieką lekarską, wykształceniem, a także niezaspokojeniem jego potrzeby miłości, ochrony oraz poczucia bezpieczeństwa;

Przemoc w rodzinie wpływa niekorzystnie na psychospołeczne funkcjonowanie jednostki i może zaburzać wszystkie dziedziny życia: somatyczną, poznawczą, emocjonalną, behawioralną, seksualną. Następstwa długotrwałego odczuwania przemocy mają charakter bezpośredni, ale mogą okazać się długotrwałe i część z nich może się ujawnić po pewnym czasie. Zdarza się, że osoby będące ofiarami przemocy w dzieciństwie, w późniejszym życiu dorosłym samo stają się jej sprawcami.

Uwzględniając emocjonalne aspekty zachowania sprawców, można wyróżnić przemoc gorącą i przemoc chłodną.

- **U podstaw przemocy gorącej** znajdujemy furię, która jest zjawiskiem agresywnych zachowań występujących w efekcie niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. W atakach furii sprawcy towarzyszy pragnienie wywołania cierpienia i spowodowania jakichś szkód. Słabość ofiary przemocy powoduje u sprawcy poczucie, że „może sobie na wiele pozwolić”.

- **Przemoc chłodna** polega na realizowaniu przez sprawcę specyficznego scenariusza zapisanego w jego umyśle, a czasem również w obyczajach i środowiskowej kulturze. Człowiek realizujący taki scenariusz przemocy, zmierzający do jakiegoś celu jest gotowy do zdominowania ofiary. Znajduje usprawiedliwienie swoich zachowań nawet wtedy, gdy jest świadomy cierpienia, które spowodował.

Czynniki, które mogą nasilić przemoc:

- **Nadużywanie alkoholu i środków odurzających.** Przemoc staje się gwałtowniejsza, kiedy sprawca jest pod wpływem środków odurzających lub alkoholu.
- **Stres.** Stresorami, które mogą wpływać na nasilenie i częstotliwość przemocy są: napięcia w pracy lub bezrobocie, strata bliskiej osoby, poważna choroba lub inne znaczące straty czy samo przeciążenie długotrwałym stresem.
- **Inne czynniki sytuacyjne.** Obecność małych dzieci, ciąża, czynniki środowiskowe itp., mogą wpływać na nasilenie i częstotliwość występowania przemocy.

6. NASTĘPSTWA PRZEMOCY U DZIECI

Szczególnie bolesnym przeżyciem dla dziecka jest doznawanie przemocy od rodziców lub opiekunów, czyli osób które powinny zapewnić dziecku poczucie bezpieczeństwa. W literaturze możemy spotkać się z pojęciem „syndromu dziecka maltretowanego” jako określenie szeregu następstw fizycznych i psychicznych, powstałych w wyniku złego traktowania dziecka. Dzieci doświadczające przemocy fizycznej mają często widoczne obrażenia cielesne: siniaki, zadrapania, ślady przypalania, duszenia, powybijane zęby, mnogie złamania i rany. Niekiedy podczas badań lekarskich można dostrzec obrażenia narządów wewnętrznych. Kary fizyczne bywają tak dotkliwe, że mogą doprowadzić dziecko do kalectwa, a w najgorszym przypadku do zgonu. Dzieci doznające przemocy fizycznej przestają reagować na ból płaczem, mają dolegliwości somatyczne tj. kłopoty z trzymaniem moczu i kału, mają biegunki i wymioty, uporczywe bóle i zawroty głowy, bóle żołądka i bóle mięśni oraz bóle w okolicy serca.

Od strony psychicznej i emocjonalnej, bezpośrednią reakcją dziecka na zachowania krzywdzące jest: wzrost agresywności wobec innych osób, niska samoocena, brak poczucia własnej wartości, emocjonalna labilność, nieumiejętność wchodzenia w relacje interpersonalne, wrogość do otoczenia. Dzieci krzywdzone często są opisywane jako niezdolne do rozluźnienia, bez poczucia humoru, krnąbrne, przyjmują postawę zimnego

wyczekiwania lub wzmożonej czujności. Niektóre z ich przejawiają postawę zdecydowanie wycofującą, są depresyjne, ze skłonnością do izolacji, nie odczuwają przynależności uczuciowej z osobami bliskimi.

Znęcanie się nad dzieckiem do 3 roku życia może powodować zaburzenia mowy, motoryki, procesów poznawczych, zaburzenia zdolności uczenia się, depresję, kompleks niższości, nadpobudliwość, zachowania kompulsywne, tiki i fobie. Dzieci krzywdzone mają niższy od przeciętnego iloraz inteligencji.

Z kolei młodzież doznająca agresji w domu często ratuje się ucieczką, przeżywa wiele problemów psychologicznych takich jak: słabo rozwinięte poczucie własnej tożsamości, brak akceptacji własnej osoby, poczucie bezsensu, depresja, myśli samobójcze, problemy z narkotykami i alkoholem. Często dochodzą do tego problemy z nauką i z promocją do następnej klasy oraz kłopoty z prawem.

Z powyższego możemy wywnioskować, że przemoc w środowisku rodzinnym wywiera istotny wpływ na rozwój psychiczny, emocjonalny i fizyczny dziecka. To właśnie rodzice są pierwszymi wychowawcami i uczą norm postępowania oraz określonych zachowań. Dlatego zasadne jest podejmowanie działań w zakresie propagowania prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich, sposobów rozwiązywania konfliktów w rodzinie, nawiązywania pozytywnych relacji między partnerami.

7. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE OLESKIM ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA

Na potrzeby Specjalistycznego Programu Profilaktycznego w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie dokonano diagnozy zjawiska przemocy i prowadzonych działań w zakresie jej przeciwdziałania na terenie Powiatu Oleskiego, opierając się na danych za lata 2018 – 2020 otrzymanych z Ośrodków Pomocy Społecznej, Zespołów Interdyscyplinarnych z Powiatu Oleskiego, Komendy Powiatowej Policji w Oleśnie, Komisariatu Policji w Praszce i Dobrodzieniu, Publicznej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Oleśnie oraz szkół ponadgimnazjalnych w powiecie.

Poniższa tabela pokazuje ilość rodzin objętych przez policję Niebieską Kartą

	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2018r.	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2019 r.	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2020 r.
Komenda Powiatowa Policji w Oleśnie	22	32	16
Komisariat Policji w Praszcze	37	38	34
Komisariat Policji w Dobrodzieniu	21	19	18

Rodziny objęte Niebieską Kartą przez policję

Funkcjonariusze policji biorą udział w szkoleniach dot. procedur prowadzenia Niebieskiej Karty, prowadzą pogadanki w szkołach, rozpowszechniają materiały dot. przeciwdziałania przemocy domowej, współpracują z Zespołami Interdyscyplinarnymi. Prowadzona jest również strona internetowa zawierająca informacje dla osób pokrzywdzonych przemocą.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw nałożyła na gminy obowiązek tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez tworzenie zespołów interdyscyplinarnych, których zadaniem jest wsparcie realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz kuratorzy sądowi. W jego skład mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Członkowie zespołu współpracują ze sobą w skoordynowany sposób, łącząc swoją wiedzę, umiejętności oraz możliwości, zapewniając skuteczną pomoc rodzinom oraz przebywającym w niej dzieciom. Działania zespołu są kierowane do rodzin w kryzysie, niewydolnych wychowawczo i ukierunkowane są na rozwiązanie konkretnego problemu w rodzinie, a ich celem jest przeciwdziałanie następstwom zaistnienia problemu. Zadaniem zespołu jest zintegrowane oddziaływanie na rodzinę i budowanie dla niej sieci wsparcia oraz wspomaganie dzieci poprzez wyposażenie rodziców w umiejętności związane z prawidłowym pełnieniem roli rodzica i członka rodziny. Aktualnie we wszystkich gminach na terenie Powiatu Oleskiego działają Zespoły Interdyscyplinarne. Zespoły m.in. współpracują z OPS-ami, szkołami, rozpowszechniają

ulotki i plakaty informacyjne, uczestniczą w szkoleniach i projektach z zakresu profilaktyki agresji i przemocy oraz prowadzą procedurę Niebieskiej Karty.

	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2018r.	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2019 r.	Liczba rodzin objętych Niebieską Kartą w 2020 r.
Zespół Interdyscyplinarny w Oleśnie	17	26	20
Zespół Interdyscyplinarny w Praszcze	22	19	10
Zespół Interdyscyplinarny w Dobrodzieniu	13	11	10
Zespół Interdyscyplinarny w Radłowie	1	7	11
Zespół Interdyscyplinarny w Zębowicach	8	10	7
Zespół Interdyscyplinarny w Rudnikach	14	17	23
Zespół Interdyscyplinarny w Gorzowie Śląskim	8	14	18

Rodziny objęte Niebieską Kartą przez Zespoły Interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnie działa Punkt Interwencji Kryzysowej, w ramach którego udzielane jest poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne i socjalne. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące udzielonych porad.

Poradnictwo specjalistyczne:	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
liczba porad prawnych	18	14	15
liczba porad psychologicznych	22	24	24

Liczba porad prawnych, psychologicznych udzielonych w PCPR w Oleśnie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi działalność edukacyjną poprzez: prowadzenie strony internetowej www.szukajpomocy.eu, prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych, propagowanie ulotek i plakatów informacyjnych, prowadzenie zajęć

profilaktyczno – edukacyjnych w szkołach ponadgimnazjalnych oraz szkoleń dla pracowników OPS, pedagogów szkolnych, kuratorów i policji. Jeśli podczas udzielania specjalistycznego poradnictwa osoba wskaże, że jest ofiarą przemocy również w PCPR jest zakładana Niebieska Karta (w 2020 roku – 1 karta). PCPR w Oleśnie organizuje również zajęcia korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy domowej. Udział osób stosujących przemoc w zajęciach nie jest jednak adekwatny do skali zjawiska: w 2018 r. na 14 zgłoszonych do programu osób udziału nie wzięła żadna osoba. Podobnie w 2019 r. na 14 zgłoszonych osób nie wzięła udziału żadna osoba. W 2020 r. na 19 zgłoszonych osób, 2 osoby zadeklarowały chęć udziału w programie.

Szkoły ponadgimnazjalne na terenie powiatu oleskiego jako profilaktykę negatywnych zachowań organizują szereg zajęć pozalekcyjnych, kół przedmiotowych, imprez rekreacyjno – sportowych. Ponadto prowadzone są zajęcia profilaktyczne kształtujące asertywność, dbanie o zdrowie, mobilizujące do znajomości prawa oraz przeciwdziałanie agresji. Nauczyciele i uczniowie biorą również udział w zajęciach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Prowadzone są zajęcia profilaktyczne dla rodziców, obejmujące zagadnienia przemocy fizycznej, agresji jak cyberprzemocy.

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Oleśnie prowadzi szereg programów, warsztatów i szkoleń np. „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, „Trening umiejętności wychowawczych – dla nauczycieli”, „Grupa konsultacyjno – superwizyjna” dla pedagogów szkolnych. Poradnia prowadzi warsztaty dla uczniów i nauczycieli dotyczące przeciwdziałania przemocy i agresji, a w indywidualnych przypadkach udziela konsultacji dla dzieci i rodziców oraz obejmuje ich terapią.

8. ZASOBY INSTYTUCJONALNE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE POWIATU OLESKIEGO W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.

Do zasobów umożliwiających przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Oleskiego zalicza się instytucje i organizacje funkcjonujące na jego obszarze lub obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców poprzez działalność na rzecz ofiar i sprawców tego zjawiska.

Lp.	NAZWA INSTYTUCJI
1.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnie
2.	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrodzieniu oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
3.	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzowie Śląskim oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
4.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Oleśnie oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
5.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Praszcze oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
6.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Radłowie oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
7.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudnikach oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
8.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Zębowicach oraz działający przy OPS Zespół Interdyscyplinarny
9.	Komenda Powiatowa Policji w Oleśnie
10.	Komisariat Policji w Praszcze
11.	Komisariat Policji w Dobrodzieniu
12.	Sąd Rejonowy w Oleśnie
13.	Prokuratura Rejonowa w Oleśnie
14.	Publiczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Oleśnie

9. CELE PROGRAMU

Cel główny programu:

- promowanie i wdrożenie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim.

Cel główny programu będzie realizowany przez **cele szczegółowe:**

I. Identyfikacja problemu i działania profilaktyczne

Działania:

1. Monitorowanie środowisk zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej.
2. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie oraz materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat przemocy
3. Wsparcie osób zawodowo zajmujących się zjawiskiem przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zwiększenie profesjonalizmu ich działań.

Oczekiwane efekty:

1. Pozyskiwanie wiedzy dotyczącej rozmiaru przemocy domowej oraz liczby dzieci nią dotkniętych na terenie Powiatu Oleskiego.
2. Wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie na terenie Powiatu Oleskiego.
3. Zwiększenie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie i podejmowania skutecznych działań przez przedstawicieli różnych instytucji.

Wskaźniki:

1. Aktualna liczba rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy domowej na terenie Powiatu Oleskiego;
2. Liczba rozpowszechnionych informacji dotyczących instytucji, placówek i organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie oraz informacji dotyczących zjawiska przemocy
3. Liczba przeprowadzonych szkoleń, grup wsparcia dla grup zawodowych w zakresie wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych

II. Edukacja i promocja konstruktywnych postaw w rodzinie.

Działania:

1. Promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową poprzez prowadzenie zajęć podczas zebrań rodziców w szkołach oraz zajęcia pedagogiczne dla rodziców przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.
2. Promowanie konstruktywnych interakcji rodzinnych i procesów komunikacyjnych w rodzinie poprzez udział w grupach wsparcia, szkoleniach itp.
3. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego.

Oczekiwane efekty:

1. Wzrost wiedzy i umiejętności wychowawczych wobec dziecka w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.
2. Wzrost wiedzy o problemie przemocy wśród dzieci i młodzieży.
3. Wzmocnienie umiejętności i prawidłowej interakcji i komunikacji w rodzinie.
4. Zwiększenie liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego (poradnictwo psychologiczne, prawne, socjalne).

Wskaźniki:

1. Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, warsztatów, grup wsparcia itp. oraz liczba osób w nich uczestniczących
2. Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego.

III. Promowanie stylu życia wolnego od przemocy:**Działania:**

1. Aktywizacja dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie poprzez uczestnictwo w proponowanych przez szkoły zajęciach pozalekcyjnych.
2. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień jako alternatywy zachowań destrukcyjnych.
3. Rozwój form spędzania czasu wolnego sprzyjającym wzmocnieniu więzi rodzinnych.

Oczekiwane efekty:

1. Podniesienie własnej wartości przez uczestników zajęć mających na celu rozwijanie zainteresowania i uzdolnienia.
2. Wzmocnienie więzi rodzinnych między członkami rodzin dysfunkcyjnych.

Wskaźniki:

1. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach rozwijających zainteresowania i uzdolnienia.
2. Rodzaj zajęć zorganizowanych dla młodzieży, imprez rekreacyjno sportowych oraz innych form konstruktywnego spędzania czasu oraz osób w nich uczestniczących.

Realizatorzy:

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim jest dokumentem o działaniu długofalowym. Program będzie realizowany we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które zajmują się zjawiskiem przemocy w rodzinie, t.j.:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnie,

- Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Oleskiego,
- Zespoły Interdyscyplinarne z Powiatu Oleskiego,
- Komenda Powiatowa Policji w Oleśnie,
- Komisariat Policji w Praszcze,
- Komisariat Policji w Dobrodzieniu,
- Kuratorzy Sądu Rejonowego w Oleśnie,
- Szkoły i inne placówki oświatowe,
- Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Oleśnie,
- Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego w Oleśnie,
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz rodziny,

Czas realizacji programu:

Zakłada się, że Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim realizowany będzie od 2021 roku do 2025 roku.

Źródła finansowania programu:

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim finansowany będzie ze środków własnych, środków Powiatu Oleskiego, środków instytucji współuczestniczących oraz z pozabudżetowych środków pozyskiwanych z różnych programów (krajowych, unijnych).

Monitoring i sprawozdawczość:

Monitoring przebiegu realizacji programu odbywać się będzie w oparciu o okresowe informacje podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Program ten pozostaje w ścisłej spójności z Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Oleskiego i będzie wspólnie z nim monitorowany jako, że niektóre działania obu Programów są ze sobą zbieżne.

Ewaluacja ma na celu ocenę wartości Programu, a uzyskane informacje mogą być pomocne dla dalszego planowania działań i ewentualnego rozwoju Programu.

10. PODSUMOWANIE

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnie odpowiada między innymi za koordynację i efektywne działania wszelkich instytucji zajmujących się wsparciem rodziny oraz działających na rzecz pomocy ofiarom przemocy domowej.

Wszystkie wskazane wcześniej instytucje w Powiecie Oleskim podejmują działania, aby zmniejszyć występowanie zjawiska przemocy w rodzinie i skutecznie pomagać jego ofiarom ustanawiając kuratorów sądowych, asystentów rodziny, prowadząc porady prawne, socjalne i psychologiczne, a także zakładając Niebieskie Karty.

Doświadczenie w pracy z ofiarami przemocy przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Policji, Sądownictwa, Publicznej Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej czy instytucji oświaty wskazuje na to, że wiele osób odnajduje wsparcie, zrozumienie i pomoc, która jest tak ważna i bezcenna dla każdej pokrzywdzonej osoby.

Zjawisko występowania przemocy w rodzinie nadal utrzymuje się na wysokim poziomie, dlatego tak ważne jest opracowanie wspólnego i skutecznego planu działania, który pomógłby zmniejszyć jego skalę w Powiecie Oleskim. Opracowywany Program Profilaktyczny, będący uzupełnieniem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie pozwoli na zintegrowanie działań i kompetencji wielu służb zajmujących się występowaniem zjawiska przemocy w rodzinie i zmniejszeniu jej skali.

Powiatowy Program Profilaktyczny zakłada tworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla dzieci, rodzin, a przede wszystkim ofiar przemocy w rodzinie. Głównym celem programu jest zmniejszenie skali przemocy w rodzinie w Powiecie Oleskim poprzez podejmowanie działań profilaktycznych w rodzinach z tzw. grupy ryzyka. Istotnym jest podejmowanie kompleksowych działań mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy ofiarom, jak również promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

DOKUMENT PODPISANY ELEKTRONICZNIE

Dane podpisywanego dokumentu

Typ dokumentu	Uchwała
Numer dokumentu	XXV/156/2021
Data dokumentu	2021-03-25
Organ wydający	Rada Powiatu w Oleśnie
Przedmiot regulacji	w sprawie przyjęcia Specjalistycznego programu profilaktycznego w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Oleskim na lata 2021-2025
Identyfikator dokumentu	D1B32773-B311-40A4-AD61-0E89F0B02D00

Informacje o złożonych podpisach elektronicznych

Podpis:	
Sygnatura	Signature-226441208
Numer seryjny	6B701A7C9695B30AA2FD24189D4D7782
Osoba podpisująca	Ewa Cichoń
Kraj	PL
Data złożenia podpisu	2021-03-29 08:18:02
Zakres podpisu	Cały dokument
Wystawca certyfikatu	VATPL-5170359458 Certum QCA 2017 Asseco Data Systems S.A. PL